

Змістовий модуль 1. Вступ. Шкіряний покрив та опорно-рухова система собаки.

Лекція 2.2. Екстер'єр, конституція, кондиції собак.

- Екстер'єр, як сукупність характерних ознак собаки.
- Статі собак.
- Конституція, як сукупність морфо-фізіологічних та господарських ознак та властивостей тварин.
- Типи конституції собак.
- Кондиції собак.

Основні поняття: інтер'єр, екстер'єр, стать, конституція, кондиція.

Інтер'єр — сукупність фізіологічних, морфологічних і біохімічних властивостей організму тварин у зв'язку з їх конституцією, продуктивністю та племінними якостями. Слово інтер'єр походить від латинського interior - внутрішній.

Екстер'єр — це зовнішній вигляд, зовнішні форми всього організму і його окремих частин тіла (статей), за допомогою яких оцінюють конституцію, господарську та племінну цінність тварин.

У собаківництві за екстер'єром визначають порідність собаки, силу і міць статури, правильність апарату руху, міру пристосованості його організму для мисливського та племінного використання.

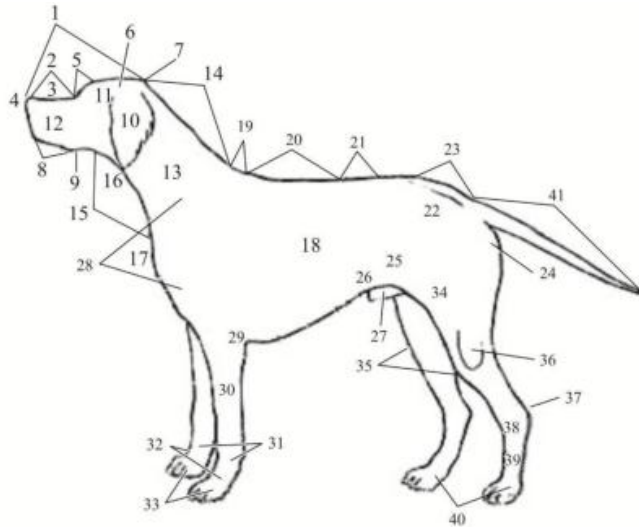
Вчення про екстер'єр собак у порівнянні з іншими групами домашніх тварин зоотехнічно менш розвинене. З двох аспектів екстер'єру собак - **порідності** та **працездатності** - переважав перший.

Розрізняють:

Екстер'єр загальний — комплекс ознак, за якими визначають розвиток собаки й анатомічну правильність її будови (міцність кістяка, мускулатури, спини, розвиненість грудної клітки, правильність постава та будови кінцівок тощо). Вимоги до загального екстер'єру більшості порід собак є однаковими, за винятком деяких вузькоспеціалізованих.

Екстер'єр за окремими частинами — комплекс ознак, за якими визначають визначають спеціалізацію породи, пристосованість її до певної роботи (особливості пропорцій корпусу, форми голови, вух, хвоста та інших ознак).

Частини тіла тварини, за якими роблять висновок щодо здоров'я, розвиненості, статі, належності до породи, продуктивності називають **статями**. (рисунок 1)

1 - голова; 2 - морда (щіпець); 3 - спинка носу; 4 - мочка носу; 5 - перехід від лоба до морди (перелом); 6 - лоб; 7 - потиличний виступ; 8 - губи; 9 - брилі; 10 - вухо; 11 - око; 12 - щелепи; 13 - шия; 14 - гребінь шиї; 15 - горло; 16 - місце, де може бути підвіс; 17 - місце, де може бути підгруддя; 18 - тулуб; 19 - загривок; 20 - спина; 21 - попереk; 22 - круп; 23 - крижа; 24 - сідничні горби; 25 - пах; 26 - живіт; 27 - підрив; 28 - плече; 29 - лікоть; 30 - пердпліччя; 31 - зап'ясток; 32 - п'ясть; 33 - передня лапа; 34 - стегно; 35 - коліно; 36 - гомілка; 37 - скакальний суглоб; 38 - п'ята; 39 - плесно; 40 - задня лапа; 41 – хвіст.

Рисунок 1. — Статі собак

Назва статей та їх межі не завжди співпадають із анатомічним визначенням. Для зручності в кінології використовують спеціалізовану термінологію.

Екстер'єр породи визначають за встановленими стандартами. Екстер'єр оцінюють на виставках і виводках мисливських собак. в Україні прийнятий візуальний спосіб оцінки екстер'єру.

В зоотехнії вважають об'єктивною оцінку екстер'єру, яка зроблена за допомогою вимірювань, що використовують при вивченні різних груп тварин та їх порівнянні. Практика показала важливість вимірювань собак на ринзі, для вивчення еволюції породи, та їх непридатність для оцінки екстер'єру.

Конституція тварини – загальна статура організму, зумовлена сукупністю анатомо-фізіологічних показників організму як цілого, обумовленого спадковістю і умовами середовища і характером продуктивності тварин.

Поняття «конституція» походить від латинського слова *constitutio*, що означає - будова. Конституціональні особливості організмів формуються у процесі онтогенезу під впливом спадковості та зовнішнього середовища.

Важливим фактором формування конституції порід поряд із спадковістю є умови зовнішнього середовища, особливо годівля. Застосовуючи відповідні типи годівлі, можна регулювати хід обмінних процесів і спрямовувати їх у потрібний бік.

Існує велика кількість **класифікацій типів конституції**. Найбільш зручна для практичних цілей класифікація, запропонована *П.Н. Кулешовим*, який розділив тварин на **чотири конституційні типи**:

- 1- Сухий;
- 2- Грубий;
- 3- Ніжний;
- 4- Рихлий (сирий).

М.Ф. Іванов додав до цієї класифікації **п'ятий тип — міцний**.

Таке виділення він мотивував тим, що груба конституція має ряд небажаних ознак для високопродуктивних заводських порід. За його визначенням, міцність конституції є основою продуктивності.

Правильному розумінню конституції сприяють також роботи академіка І.П. Павлова. З його дослідів видно, що саме нервова діяльність коригує єдність життєдіяльності організму, робить його цілісною системою, єдиним комплексом із довкіллям. Це забезпечується поєднанням клітин, тканин, органів у єдину масу, а нервова система як би зв'язує між собою всі органи. Це пояснює те, що конституція виражається в певних формах статури, в узгодженості будови й функцій, в обміні речовин, у пристосуванні організму до певних умов життя.

Кожен тип конституції складається під безпосереднім впливом нервової системи та характеризується певним типом поведінки.

Вивчаючи сили нервових процесів збудження й гальмування в організмі тварини, І.П. Павлов виділив чотири типи нервової діяльності:

- сильний - урівноважений - швидкий;
- сильний - урівноважений - повільний;
- сильний - неурівноважений - нестримний;

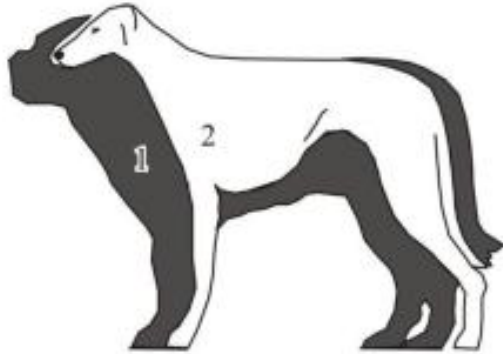
- слабкий тип.

Тип конституції собаки - це вид її статури та поведінки, який склався на спадковій основі. Практично тип конституції собаки визначається за екстер'єрними ознаками, інтер'єрними показниками та особливостями поведінки.

Типи конституції собак дуже різноманітні, відмінності яких склалися з ряду причин: походження від різних предків; різні кліматичні умови; різне утримання та догляд; вузька спеціалізація при використанні тощо.

Усе це зумовило й різноманітність порід собак: від сирого могутнього типу конституції сенбернара до легкого ніжного тойтер'єру. Проте між протилежними крайніми типами конституції собак існує велика кількість проміжних типів із меншими відмінностями. Так само відмінності існують й у межах породи.

У собаківництві прийнято п'ять основних конституціональних типів. Виділяють крайні типи конституції, які протиставляються один до одного (рис. 2), а за основу беруть найбільш досконалий - міцний тип.

1 — рихлий (сирий); 2 — сухий.

Рисунок 2. — Крайні типи конституції собаки

Сухий тип конституції — Статура собак цього типу - суха. Кістяк витончений, але міцний (компактний). Мускулатура тонка, довга, але сильна й витривала. Сухожильно - зв'язковий апарат та суглоби розвинені добре. Шкіра тонка, щільна, еластична, щільно прилягає до тіла. Підшкірна клітковина розвинена слабо. Обмін речовин відбувається інтенсивно. Статевий диморфізм виражений чітко. Екстер'єрні статі виражені відповідно до загального типу будови.

Зростання, розвиток та формування собак сухої конституції відбувається швидко й рано закінчується. Собаки мають життєстійкість при відповідному утриманні та догляді. Первинне дресирування скрутне внаслідок сильної збудливості. При систематичному тренуванні

працездатність висока. Дресировані та натаскані собаки працюють активно, енергійно та майже невтомні.

Міцний тип конституції — такі собаки мають міцну статуру. Кістяк добре розвинений, масивний, але не грубий, компактний. Мускулатура масивна, щільна, сильна, рельєфно виражена. Сухожильно-зв'язковий апарат розвинений добре, міцний, суглоби виражені. Шкіра помірно товста, еластична, щільно натягнута, не утворює складок. Підшкірна клітковина розвинена помірно. Обмін речовин відбувається інтенсивно. Статевий диморфізм помітно виражений. Екстер'єрні статі пропорційні та виражені відповідно до загального типу статури.

Грубий тип конституції — Статура міцна, виражена в грубих формах. Кістяк масивний, щільний, грубуватий. Мускулатура масивна, міцна, сильна. Сухожильно-зв'язковий апарат розвинений добре, суглоби виражені рельєфно. Шкіра товста, щільна, натягнута, часто утворює складки в області голови та шиї (підвіс). Шерсть густа, груба, добре розвинена. Обмін речовин відбувається інтенсивно, збалансовано. Статевий диморфізм виражений. Екстер'єрні статі виражені відповідно до загальної статури.

Ніжний тип конституції — характеризується: ніжною статурою; витонченим слабо розвиненим кістяком; нерельєфною, плоскою, витонченою, недостатньо розвиненою мускулатурою та сухожильно-зв'язковим апаратом; нерельєфновираженими слабкими суглобами; тонкою, ніжною, натягнутою шкірою без складок; погано розвиненою підшкірною клітковиною, з недостатньо збалансованим обміном речовин та слабо вираженим статевим диморфізмом. Екстер'єрні статі

виражені відповідно до загальної статури.

Розглянуті типи конституції як моделі зустрічаються рідко. Частіше вони мають перехідні (проміжні) форми. Природно, що поєднуватися можуть тільки суміжні типи конституції. Так, наприклад, не поєднуються грубий та ніжний типи, як полярні.

Тип конституції мисливських собак тісно пов'язаний із фізіологічним станом організму - кондицією.

Кондиція - фізіологічний стан організму, при якому тварина найбільш повно відповідає її господарському призначенню. Зовнішніми ознаками кондиції є вгодованість, стан мускулатури, волосяного покриву і загальний вигляд тварин. Відрізняють племінну або заводську, відгодівельну, робочу, тренувальну і виставкову кондиції.

Заводська або племінна кондиція характеризується добрим розвитком скелета і мускулатури, достатньою вгодованістю тварини, її енергійним станом. У такій кондиції повинні бути племінні тварини (самці і самки), що досягається повноцінною годівлею і правильним утриманням, у т.ч. активним 18 моціоном. Важливо, щоб в організмі племінних тварин був створений запас поживних речовин.

Жирна кондиція, при якій тварини мають пишну мускулатуру, а також у тілі їх відкладається багато підшкірного, внутрішнього і міжмускульного жиру. Досягається надлишковою годівлею і таким утриманням, що обмежує рухи. До відгодівельної кондиції легше довести тварин скороспілих порід ніжної крихкої конституції.

Робоча кондиція характеризується середньою вгодованістю тварини, добре розвиненими м'язами і міцним кістяком.

Тренувальна кондиція властива тваринам, підготовленим до випробування (в основному коням).

Вона виявляється у задовільній вгодованості, добрій роботоздатності, що досягається відповідною годівлею і щоденним тренуванням.

При **виставковій кондиції** тварини більше вгодовані, ніж при заводській і мають парадну зовнішність. Оскільки на виставках експонують і племінних тварин, доводити їх до надмірного ожиріння не слід.

Зазначені вище кондиції мають певне господарське значення. Не може бути у виробництві голодної кондиції, як її дехто називає, бо при голодуванні тварин не досягається жодна господарська мета. Таким чином, конституція тварин є важливою складовою частиною селекції, яка визначає всі господарське корисні і біологічні властивості організму.

Як виснажена, так і жирна кондиція свідчить про хворобливий стан собаки, неправильне годування та утримання.

Дякую за увагу!

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення екстер'єру.
2. Що таке статі собак? Для чого їх використовують?
3. Що таке конституція собак?
4. Які типи конституції виділяють?
5. У чому полягають особливості типів конституції?
6. Основні та проміжні типи конституції.
7. Дайте визначення кондиції собак.
8. Які кондиції виділяють?